

SADAKATTE ZİRVE

(RA)

HZ. EBUBEKİR

•
Salih Suruç

SADAKATTE ZİRVE
HZ. EBUBEKİR^(RA)

Salih Suruç

MEKKE YILLARI

Ayrılık Ateşi Bu Denli mi Yakar?

*Benden önce gönderilip ümmeti içinde temelli kalmış
bir peygamber var mıdır ki, ben de içinizde sonsuza
dek kalayım! İyi bilin ki, Ben Rabbime kavuşacağım.
O'na siz de (bir gün) kavuşacaksınız.*

Efendimiz ^(sav)

İçeride hüznün ve gözyaşı vardı. Dışarıda kızılca kıyamet kopmuştu. Kimi dizini dövüyor, kimi saçını başını yoluyor, kimileri de boynunu bükerek, mübarek kokusu sinmiş Mescidinde oturmuş hüngür hüngür ağlıyordu. Biri daha vardı ki acı gerçeği bir türlü kabullenmek istemediğinden mi, yokluğuna katlanamayacağını düşündüğünden mi, yoksa muhtemel bir kargaşayı önlemek için mi bilinmez, öfkesini kılıcının ucuna takarak kalabalığın arasına dalmış:

“Muhammed öldü diyenin kellesini uçururum!” diye bağıırıyordu.

Bu öfkesinin altında yatan aslında sevgi, saygı, aşk ve sevdaydı. Bir de muhtemel olayları anında süzme yeteneğinin dışa yansımaları.

Ne ilginç!

Vaktiyle çıkartılan ölüm fermanının infazını üstlenecek kadar düşmanıydı, şimdi ise O'na^(sav), “öldü” denmesine bile tahammül edemeyecek kadar sevdalısı kesilmiş ve bunu söyleyenin canını okuyacağını haykırır olmuştu. Olur olmaz şeyler söyleyip bir fitnenin fitilini ateşlemek isteyen ikiyüzlülere de bu keskin sözüyle bir ihtar çekmişti.

Belki boyunlarına kılıcı değmedi, ama yüreklerine o andan itibaren dehşetli bir korku saldı.

Gelmişti; yüreklerde gerçek aşkın ateşini yakmıştı. Elmas ruhlular etrafında pervane olmuşlardı. Gitmişti; ardından seven yüreklerde “nâr-ı firkat”i, ayrılığın o yakıcı ateşini bırakmıştı. Ortalık bu ateşle kavruluyordu. Herkes mizacına, iç dünyasının rengine göre ayrılığın hüznünü farklı biçimde dışa vurur olmuştu; Ömer de üzüntüsünü işte böyle bir dille ilan etmişti.

Dünyaya gözlerini açarken her varlık, özel diliyle O’na^(sav) “Merhabal Hoş geldin!” diyerek sevincini haykırıyordu. O’nun gelişiyile anlam kazanmış, Yüce Allah’ın güzel isimlerini yansıtan değerli birer sanat oldukları anlaşılmıştı.

Vedasıyla bu kez ağlıyorlardı.

Yeryüzü de ağlıyordu, gökyüzü de. Felekler de ağlıyordu, melekler de. Kokusunu O’ndan alan güller birden boyun bükmişti. Dağlar titremeye başlamış, Hîra, Sevr, Uhud ve Sebir ağıtlar yakıyordu. Mübarek hanesinde biricik kuşu Dâcin bile sohbetinden alacağı huzurdan artık yoksun kalacağını sezmiş olmalıydı ki, her zamanki sükûnetinin aksine duyduğu acıdan kanat çırparak acı ötüyordu. Devesi Adbâ, kederinden yemeden içmeden kesilmiş, derin derin inleyedurmuştu. Bizim gibi dilleri olsaydı herkes onların feryat ve figanlarını elbette duyacaktı.

Yer, gök ve içindekiler O’nun^(sav) ayrılığından nasıl ağlar, diyorsanız Yüce Allah’ın, “Gök ve yer onların (kâfirlerin gidişinin) ardından ağlamadı.”¹ fermanını hatırlayın lütfen. Ne demektir bu? Şu demek: yer ve gök insanla yakından ilgilidir. “Sahip”lerini inkâr eden, dolayısıyla da onları değerli ve anlamlı birer ilahî sanat iken, tesadüf oyuncakları olarak gören, böylece de hukuklarına tecavüz etmiş olan kâfirlerin ölümüne memnun olur, sevinirler. Sevinirler, çünkü yaşarken onlara inkârlarıyla hakaret edenler, ölümleriyle, ahirete hak ettikleri azabı ve cezayı görmeye gidiyorlar. Kâfirlerin ölümüne bu nedenle sevinen yer, gök ve içindekiler, onları Allah’ın birer sanatı olarak görüp değer veren ve onları aynı kudret elinden çıkmış birer dost ve kardeş kabul eden iman ehlinde birinin vefatıyla da üzüyorlar, demektir. Yani,

bir münkirin ölümü tadıp gitmesine seviniyor, memnun oldukları bir müminin ayrılığına da üzülüyorlar.

Bir müminin bile vefatına üzülp bir kardeş, bir dost gibi hususi diliyle ağlayan yerin ve göğün, müminlerin reisi, Kâinat'ın Efendisi ve Yüce Allah'ın en sevgili kulu Hazreti Muhammed'in^(sav) aralarından ayrılıp ebedi âleme irtihalinden üzülmemesi ve gözyaşı dökmemesi düşünülebilir mi?

Biz, onların tesbihatlarını duyup kavrayamadığımız gibi, kendilerine mahsus dilleriyle ağlayıp inlemelerini de elbette duyamayız.

Ama Hazreti Fatıma'sının duyduğu derin acıdan kuruyan diliyle:

“Ey Rabbine en yakın olan Babam!

Ey makamı Firdevs cenneti(nde) olan Babam!

Ey Rabbin çağrısına icabet eden Babam!

Ey vefatı Cibrîl tarafından bize haber verilen Babam.”² diyerek hıçkırığa hıçkırığa ağladığını biliyoruz.

Henüz yedi yaşındaki Hasan'ı da beş yaşındaki Hüseyin'i de üzüntü yumağına dönuşen annelerinin şefkatli kucağına sığınmış ağlıyorlardı. Tüm çocuklar ağlıyordu, tüm kadınlar evlerinde yasa boğulmuşlardı. Medine'ye teşriflerinde evlerinin damlarından:

“Muhammed^(sav) geldi! Muhammed^(sav) geldi!” diyerek sevinç çığlığı atan kadınlar, bu kez acıyla:

“Gitti Nebimiz! Gitti Efendimiz^(sav)! Gökten haber de gelmez olur artık!” diyerek inliyorlardı.

Gelişini:

“Veda yokuşundan doğdu Dolunay üzerimize, Allah'a yalvaran oldukça şükrederiz mesut halimize.” diyerek karşılayan o günün mini mini çocukları büyümüşlerdi. O günün sevinç ve coşkusunu yaşayamayan çocukların payına ise şimdi gözyaşları düşmüştü. Kucaklayıp saçlarını okşadığı, yanaklarından öptüğü Beşir ağlıyordu, şehit Zeyd'in yetim kızı ağlıyordu. Asıl yetimlikleri o an başlamıştı, herkes gibi, bizim gibi...

Ağlayan biri daha vardı. Kâinatı sarsan acı haberi duyunca bağrında yanardağlar tutuşmuştu. Üzerine gökten alevler yağmaya başlamış

sanıyordu. Dudakları haberin ateşiyle kavrulmuştu. Ayrılığın ateşi en çok onun yüreğini yakmıştı. Kadere teslim olmuştu. Acısını içine gömmüş sadece sessizce ağlıyordu. Ne feryadı vardı ne de figanı. Ne üstünü başını paralıyordu ne de etrafa öfke saçıyordu. Ona göre şimdi bunların vakti değildi. Şimdi duygularını zincire vurmanın, mantığının ve vicdanının sesini dinlemenin, olaya geniş ufukla bakmanın, sabır ve sağduyu ile yaklaşmanın zamanıydı. Şimdi ümmetin üzerine çöken ümitsizlik bulutunu dağıtmanın, yanan yüreklere merhem olacak söz etmenin, doğabilecek kargaşaya karşı tedbir almanın vaktiydi.

Nefes nefeseydi. Şehrin bir ucundaki evinden kalkıp gelmişti. Güçlkle aldığı nefesi hıçkırıkla karışıyor, ama ağlayıp kendini ko-yuvermemek için boğazını sıkıyordu. Sadece çökmüş yanaklarından sessizce süzülen gözyaşlarıyla Efendisinin^(sav) başucuna vardı. Örtüyü hafifçe kaldırıp bakmaya kıyamadığı, gönlünce doya doya seyredemediği mübarek yüzüne son kez baktı. Alnından saygıyla öptü:

“Hayatında da güzeldin, vefatında da güzelsin ey Allah’ın Resûlü,”³ dedi.

Zor günlerin adamıydı. O ana kadar en çetin ve tehlikeli günlerinde hep yanında olmuştu. Her seferinde de “Ey Allah’ın Resûlü! Ya sana bir şey olursa biz ne yaparız!” demişti. Yüce Allah, O’nu hep korumuştı, o da rahatlamıştı. Bu güne gelinmişti. Ecele karşı yapacak bir şeyi yoktu. Çok önceden Efendisinin^(sav) ebedi âleme sefere hazırlandığını feraset ve sezgisiyle anlamıştı aslında. Daha o saatten itibaren yüreğine ayrılığın dayanılmaz ateşi düşmüştü. Mescit’in bir köşesinde ezgin büzgün, tevazu içinde oturup mübarek dilinden dökülenleri pür dikkat dinlerken birden yerinden fırlamış ve:

“Anamız babamız, varımız yoğumuz sana feda olsun ey Allah’ın Resûlü!” demişti iki gözü iki çeşme. “Zâtınız ‘Kul, Allah’ın katındakini seçti’ diyerek vefatınızı haber veriyorsunuz bize!”⁴

Mescittekiler, hayretler içinde bakakalmışlardı. “Ne demişti ki Allah Resûlü? ‘Allah, bir kulunu dünya ile katındakiler arasında tercihte serbest bıraktı. Kul da Allah katındakileri tercih etti!’ demişti. Bunda ağlanacak ne var!”

“Kul”dan kastın kim olduğunu o gün, o saatte sadece o anlamıştı. Zira O^(sav), kulluğunu her zaman ön plana çıkarandı. “Mabud-ı Hakikiye” kul olmayı, tüm makam ve mevkilere üstün tutandı. Sunulan iki seçenekten “Kul Peygamber” olmayı tercih etmiş, “Kral Peygamber” olmayı reddetmişti. Nuru, kâinatın kapısını açmıştı; risâleti, şu imtihan dünyasının kapısını. Ubudiyeti, yani kulluğu ve duası da ebed yurdunun açılmasına nedendi. Midemizin arzularına cevap veren, önemsiz seslenişlerimizi bile karşılıksız bırakmayan sonsuz kudret ve hikmet sahibi Zât'ın^(cc), O'nun^(sav) “Rabbim! Senden ebedi hayat, sonsuz saadet diliyorum. Bekâ istiyorum! Sana kavuşmak, cemalini görmek istiyorum!” duasını kabul etmemesi mümkün müydü?

Yüce Kul, eşsiz Efendileri^(sav) zahiren aralarından ayrılmıştı. Zahirendi, çünkü peygamberlik görevi bitmişti, ama velayet makamıyla hep aralarında, aramızda olacaktı. Çünkü Peygamberlerin hükmü kıyamete kadar devam edecekti. Yüce makamından da bizi seyretme imtiyazı vermişti Rabbimiz O'na^(sav). “Hayatta olmam sizin için hayırlıdır. Zira çözemediğiniz konuları soruyorsunuz (öğreniyorsunuz). Başkaları da size soruyor. Vefatım da sizin için hayırlıdır. Çünkü o zaman, bu dünyada yaptıklarınız bana gösterilecek. Hayırlı bir işinizi gördüğümde, bundan dolayı Allah'a hamd ederim. Kötü bir davranışınızı görünce de Allah'tan sizi affetmesini dilerim.”

Efendimiz^(sav), arzuladığı Refik-i Âlâ'ya kavuşmadan önce müracaat makamı olarak onu işaret etmişti. Yapacak çok işi var demekti.

Başucunda bulunanlara taziyetlerini sunduktan sonra dışarı çıktı, kalabalığa doğru yürüdü. Önce, elinde kılıç öfkeyle söylenip duran Hazreti Ömer'e yanaştı:

“Sus!” dedi. “Sus artık! Başımıza gelen dağların başına gelseydi dayanamaz paramparça olurlardı.”

Hazreti Ömer, acı gerçeği bir kez daha yüreğinin ta içinde duydu. O yüreği pek, olaylara cesaret ve mantıkla yönelen Ömer'in gözlerinde yaşlar bir kez daha sel olup akmaya başlamıştı. Ama susmalıydı artık. Siddik söylüyorsa, susmalıydı. Sustu.

Denge insanı, ardından, ağlayan, inleyen, sızlayan ve diz çökmüş feryat eden kalabalığın ortasına doğru yürüdü.

“Ey İnsanlar!” dedi. “Susun! Susun ve beni dinleyin!”

Feryatlar, hıçkırıklar ve konuşmalar bıçak gibi kesilmişti. En yakın dostu bir haber verecekti. Kiminin yüzünde hafiften tebessüm belirdi, “Müjdeli bir haber verecek!” diye mırıldanıyorlardı. Kimininse acısı derine inmişti, “Korktuğumuz haberi verecek!” diyorlardı.

Efendilerine âşık insanlardı hepsi de. Üzgün yüzlerine içinde duyduğu derin acıyla baktı bir süre. Sonra:

“Ey İnsanlar!” dedi yeniden ve devam etti.

“Muhammed’e^(sav) kulluk eden bilsin ki Muhammed^(sav) vefat etmiştir.”

Bu söz, beyinlerini zonklatmaya, yüreklerini yeniden ve daha derinden sarsmaya yetti. Gözlerden yaşlar yeniden boşanmaya başlamıştı. Devam etti:

“Allah’a iman edip ibadet edenler ise bilirler ki, Allah Hayy’dır. La Yemuttur. Ölümsüzdür.”

Dillerde, “insan, ölümlü”, “her canlı ölümü tadacak...” sözleri do-laşmaya başladı.

Denge insanı, bu kargaşa ortamında henüz görevini tamamlamadığını düşünüyordu. Daha söyleyecekleri vardı. Sözün en güzeli ise Allah Kelamı idi. Yanan yüreklerine su serpecek, ruhlarını tutuşturan ateşi söndürecek O’nun^(cc) sözünden başka söz olamazdı.

“Cenabı Hak buyuruyor ki” dedi. “Muhammed^(sav) ancak bir peygamberdir. O’ndan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi O, ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah’a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.”⁵

Dudaklar yeniden kıpırdadı. “Bu Allah’ın ayeti! Hafızamızda olan, defalarca okuduğumuz...” “Nasıl da unutmuşuz! Nasıl da hatırlamamışız! Yazıklar olsun!”

Denge insanı vazifesini yapmıştı; öfkeleri dindirmiş, merakları gidermiş, şaşkınlıkları yok etmiş ve huzursuzluğu yatıştırmıştı...

İşte bu zât, hayat hikayesini okuyacağınız Hazreti Ebu Bekir’di.

Doğduğu Őehir

Ey Rabbimiz! Ey Sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben (Hazreti İbrahim), neslimden bir kısmını Senin Beyt-i Harem'inin (Kâbe'nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vadiye yerleştirdim...

(İbrahim, 14/37)

Bir insanı tanımada, doğup büyüdüğu yeri ve ortamı bilmek önemlidir. O nedenle önce doğduğu Őehir olan o zamanki Mekke'den kısaca söz etmekte yarar var.

Kur'an, Mekke'nin coğrafi konumundan söz ederken "ziraat yapılmayan bir vadi"⁶ der. Dağlar arasında bir Őehir, etrafı ise alabildiğine çöl. Toprak, susuz ve çoraktı. Afrika çöllerinin tipik bir örneğiydi Mekke. Ziraate elverişsiz topraklar. İnsanlar, topraklarında bir gülü, bir buğday başağını görmeye hasretti. İslâm'la Őereflenip yıllar sonra Bizans'ın kapılarını fetihleriyle zorladıklarında Bizans devlet adamları onları; "Siz, buradaki verimli topraklara özenerek geldiniz" diyerek itham ettiler. Müslüman elçiler, asıl geliş nedenlerinin İslâm'a davet olduğunu anlattılar önce. Ama ilginç bir Şey daha söylediler ardından: "Doğrusu Şu beldelerde biten buğdaydan yiyince hoşumuza gitti. Evlat ve ailemize de tattırınca, 'Bunu yemeye alıştık. Bundan böyle yemezsek dayanamayız. Bizi o topraklara götürün, buğday ekmeği yiyelim!' dediler."⁷

İlginç değil mi sizce de? Kâinat'ın kalbi Kâbe'nin bulunduğu, birçok peygamberin ayak izini taşıyan bu topraklarda doğru dürüst otun bile bitmediği ve halkın o dönemde buğday ekmeğine bile özlem duyduğu. Konumuz bu değil, geçiyorum.

Bu “çorak vadi”de oturanlar ne yapabilirlerdi ki? İki seçenek vardı onlerinde sadece: hayvancılık ve ticaret. Çölde yaşamayı tercih edenler hayvancılıkla, şehirde oturanlarsa ticaret ile uğraşıyorlardı bu nedenle. Yani ticaret, Kureyşlilerin kaderiydi.

Arabistan, önemli bir bölgeydi. O dönemde Avrupa’nın, Hindistan ve Çin ile olan ticaret yolunun uğrağıydı. Mekke de her zaman Arabistan’ın önemli bir şehri olması yönüyle bir ticaret merkeziydi ve uluslararası ticarete etkinliği olan birçok önemli tüccara sahipti. Bu tüccarlar özellikle Bizans, İran İmparatoru ve Habeşistan Necaşîsi ile ticari anlaşmalar da imzalamışlardı. Her yıl birçok kez Suriye, Mısır, Irak, Yemen ve Habeşistan’a büyük ticaret kervanları gönderirlerdi. Kur’an, bu konuma Allah’ın ihsanı ile kavuştuklarını haber verir. “Kureyş’e kolaylaştırıldığı. Evet, kış ve yaz seferleri (faydalandıkları anlaşmalarla) onlara kolaylaştırıldığı için. Şu Beyt (Kâbe’nin) Rabbine kulluk etsinler ki kendilerini aılıktan kurtararak doyurmuş ve her tehlikeden emin kılmıştır.”⁸

Mekke, aynı zamanda yeryüzünün ilk Tevhid mabedini bağrında barındırıyordu. Bu mabet Kâbe’ydi. Şehrin önemini ve sakinlerinin şeref ve itibarını Arabistan halkı arasında arttıran bir önemli neden de buydu. Onu ilk inşa eden Hazreti Âdem’di. Zamanla harap hale gelince bu kez Allah’tan aldığı emirle Hazreti Ebu Bekir’in de atası sayılan ve “Peygamberlerin Babası” diye anılan Hazreti İbrahim tarafından yeniden yapılmıştı. Hazreti İbrahim oğlu Hazreti İsmail ile yapımını tamamladıktan sonra şöyle dua etmişti:

“Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden Sen’in ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları (günahlardan) temizleyecek bir peygamber gönder!”⁹

O Peygamber dünyaya güzel gözlerini açmıştı. Peygamber olarak gönderilmesine ise daha zaman vardı.

İşte Hazreti Ebu Bekir, maddi olarak çorak, ama manen verimli bu topraklarda, dağlar arasına sıkışıp kalmış olmasına karşılık siyasi, sosyal ve dini merkez olma konumunu hep korumuş olan bu şehirde dünyaya gözlerini açacaktı.

Dünyaya Gelen “Atik”ti

*Müjde (ey Ebu Bekir)!
Sen Allah’ın Atik’isin
(ateşten âzâd ettiği kimsesin)!*
Efendimiz^(sav)

Baba Osman İbn Amir, Kureyş’in Teymoğulları ailesindendi. Lakabı Ebu Kuhafe ile bilinir, anılır ve çağrılırdı daha çok. Ailesinde sözü dinlenirdi, Mekke’nin de ileri gelenlerindendi. Kureyş arasında sevilir, sayılırdı. Şehrin diğer ileri gelenleri gibi o da ticaretle uğraşırđı. Ticaret, Kureyşlilerin kaderiydi. Hatta bir yoruma göre geniş ve köklü kabileye Kureyş denmesi de ticaretle haşır neşir olmalarındandı. Sözcük “tekarruş”tan geliyordu yoruma göre. “Takarruş” ise ticaret, alışveriş ve kazanma anlamında.¹⁰ Hatta para birimimizden olan kuruşun da bu sözcikle ilgisi olduğu kimileri tarafından söylenir.

Ebu Kuhafe, şehirde güçlü ve etkin tüccarlardan biriydi demiştik. Ticaretle şanslıydı, ama erkek evladı konusunda hiç de şanslı sayılmazdı. Hanımı Ümmü’l-Hayr künyesiyle bilinen Selma Hatun’dan olan tüm erkek çocuklarını henüz bebek yaşta kaybetmişti.

O dönemde birçok sözüm ona baba, kız çocuğu sahibi olmayı zül sayardı. “Onlardan birine kız müjdelendiği zaman pek öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir.”¹¹ İlahî beyanı o zalim babaların ruh hallerini ne de güzel tasvir eder bize. Kız çocukları onlar için horlanma nedeni sayılırken, erkek çocukları bir övünç kaynağıydı. Zemzem kuyusunun kazısı sırasında şehrin ileri gelenlerinden bazılarının o an tek erkek evlada sahip liderleri Abdülmuttalip’e “Sen, tek oğlun Haris’le mi bize

karşı koyacaksın!” demelerinin altında yatan gizli neden de aslında bu bed anlayışı.

Ebu Kuhafe de eşi Ümmü'l-Hayr da yuvalarının bir erkek evlat-tan yoksun olmasının üzüntü ve ezikliğini yaşıyorlardı şüphesiz. Üzüntülerini arttırsa yörede hâkim olan bu çirkin anlayıştı. Hicretten elli yıl önce Ümmü'l-Hayr yeniden bir erkek çocuğu ile sevindirdi yuvayı. Sevinmişlerdi sevinmesine ama yüreklerine de yeniden korku çökmüştü. Üzerine titredikleri çocuklarına bakarak, “Ya bu yavrumuz da diğerleri gibi yaşamazsa!” deyip duruyorlardı.

Selma Hatun, erkek çocuğu doğurur da yaşarsa onu Kâbe'ye adaya-çağına ant içmişti. Doğum sancılarında kurtulur kurtulmaz Kâbe'ye koştu. “Allah'ım! Yalvarıyorum Sana! Ne olur, yavrumu bana bağışla ve yaşamasına izin ver!” diye dua etti.

Selma Hatun'un “Allah'ım!” diye yalvarmasını garipsemeyin. Çünkü onlar da Allah'ın varlığına inanıyorlardı, ama putları O'na ortak koşmak gibi mantıksız bir inanca da sahiplerdi. Hatta putlarına; “Allah'a yaklaştıran şeyler” gözüyle bakıyorlardı. Ne kadar da saçma!

Tüm aile fertleri, mutlu olmuşlardı. Ama en çok da baba Ebu Kuhafe sevinmişti. Sevincinden, ebeyi ve müjdeyi vereni ödüllendirdi. Sonra sevincini dostlarıyla da paylaşmak için kurbanlar kestirip ziyafet verdi.

Selma Hatun belli ki yürekten yalvarmıştı. Allah, duasını kabul etmişti, yavrusu yaşıyordu. Asil bir aileden gelen asil bir kadındı. Sözünü tuttu ve oğluna Abdülkâbe adını verdi. Abdülkâbe; “Kâbe'nin kulu, kölesi, Kâbe'ye adanmış adam...” demekti.

Ebu Kuhafe, yadırgamadı bu ismi, itiraz de etmedi. Kâbe, en kutsal mabetti onun için de. Ama nedense sevgili oğlunu hep Abdullah diye anıp çağırır oldu buna rağmen. Erkek sözünün egemen olduğu Mekke toplumunda, anne Selma'nın koyduğu isim unutuldu zamanla. Çocuk, babanın kullandığı Abdullah adıyla çağırılır oldu. Ebu Kuhafe, oğlunu Abdullah diye çağırarak bir fiili duada bulunmuştu farkında olmadan belki de. Bir sezgi miydi, yoksa gönlüne doğan bir ilham mıydı? Bizce

meçhul. Bildiğimiz babanın ve annenin evlatlarına duayı da bedduayı da Yüce Allah'ın reddetmediği. Duası kabul edilecek ve evladı gerçek bir “Abdullah” olacaktı. Malını, canını Allah'ına adayan sadık bir kul...

Yani anlayacağınız, birlikte hayatının safhalarında gezindiğimizde göreceğiz ki kader defterinde onun için yazılanlara “Abdullah” ismi tam da biçilmiş kaftan imiş...

Dönemin geleneği idi; lakap (künye) verilir ve daha çok insanlar bu lakaplarıyla çağırılırdı. Abdullah, diğer kardeşlerinin uğradığı akıbetten kurtulmuştu. Onun için bir tür esaretten hürriyete kavuşmaktı hayatta kalışı. Bu anlamı taşıyan “Atik” dedi sonraları annesi ona. Bu künye ile de anıldı bir süre. Atik, “esaretten hürriyete doğru yol alan”, “öncekilerin yürüdüğü yolun dışında bir yol izleyen” demektir. Atik'in önemli bir sözcük anlamı daha vardı: ‘Cömertlikte herkesi geride bırakan...’ Onu sevenler, sanki yıllar sonra hayır yarışında her zaman ve her yerde ipi göğüsleyeceğini hissetmişlerdi de bu küneyi ona uygun görmüşlerdi. Kim bilir! Atik'in bir anlamı daha vardı zengin Arap lügatinde: “Yüz güzelliğine sahip olan”. Abdullah'ın yüzünde insanın içini rahatlatan bir ışık, parlaklık ve tatlılık vardı. Bu özelliğinden ötürü Efendimiz^(sav)’in ona “Atik” dediğinden söz eder Hazreti Âişe validemiz. Bir şey daha söyler. O da “Atik” künyesi ile babasını ilk defa Efendimizin andığıdır. Şöyle der: “ (Babam) Ebu Bekir, Allah Resûlü'nün huzuruna gelmişti. Allah Resûlü; ‘Müjde (Ey Ebu Bekir)! Sen, Allah'ın ateşten (cehennemden) azat ettiği kimsesin!’ buyurdular. İşte o günden sonra (babam) Atik diye isimlendirildi.”¹² O zamanlar henüz doğmamış olan Hazreti Âişe'nin, babaannesinin daha önce bu küneyi sevgili babasına verdiğini bilmemesi normal sayılmalı.

Bekir adında evladı yoktu. Bilinen anlamıyla, “Bekir'in Babası” demek olan Ebu Bekir dendi ona, nedense sonra ve daha çok bu künyeyle meşhur oldu. Garip olan “Bekir” kelimesinin de “Atik” kelimesine yakın, ama daha geniş anlamlar taşıyor olmasıydı: “Acele etmek”, “ilk olmak”, “ağacın ilk meyvesi”, “verimli toprak”, “sabahın erken vakti”, “insanın ilk çocuğu”.

“Bekir” sözcüğünün taşıdığı tüm bu anlamları ileriki yıllarda yaşayışıyla ortaya koyduğunu gördüğümüzde “Ebu Bekir” adının da kendisine tesadüfen değil, bir ilham eseri olarak verilmiş olabileceğini düşünüyoruz. Şimdilik bu ismin taşıdığı anlamların kişiliğiyle ne kadar uyumlu olduğunu birer cümleyle aktaralım:

“Acele etmek”, “ilk olmak”, “ağacın ilk meyvesi”: Elini çabuk tutup hayra koşmakta erken davrandı ve İslâm’ın ilk olgun meyvesi olarak ortaya çıktı.

“Verimli toprak”: İslâm’ın manevi coğrafyasında onun gibi verimli, onun gibi cömert bir toprak az görüldü. Verdikçe çoğaldı, çoğaldıkça verdi.

“Sabahın erken vakti”: İslâm’ın sinesine, şafağı henüz sökmüşken koştu.

“İnsanın ilk çocuğu”: En büyük insanîyet, İslâmîyet’tir. O, İslâm’ın ilk çocuğuydu. Sancısız ve annesini üzmeden doğan çocuk...

Müslüman olduktan sonra ise iki önemli özelliğiyle öne çıktı.

Biri “Sıddîk”: Tereddüt etmeden, şüpheye düşmeden doğrulayan ve kabullenen.

Diğeri “Evvah”: Yufka yürekli, duygusal ve çok merhametli.

Çocukluğu ve Gençliği

Ömrünü davasına adayan bu büyük insanın çocukluk ve gençlik yıllarına ait kaynaklarda yeterince bilginin bulunmayışı üzücü bir durumdur elbette. Ancak, yöre insanlarının klasik yaşantıları ile gelenek ve göreneklerinden hareketle o yıllarına ait bazı ipuçları yakalayabiliyoruz. Meselâ, süt çocukluğu dönemi bize bir ipucu veriyor. Mekke halkının, çocuklarını daha çok uzak yaylalarda yaşayan ailelere emzirttiklerini biliyoruz. Hazreti Ebu Bekir’in de bir sütanneye verildiği muhakkak. Efendimizden iki yaş kadar küçüktü. Efendimiz^(sav) dört-beş yaşına kadar sütannede kalmıştı. Genelde Sa’doğulları kadınları, emzirmek üzere Mekkelilerin çocuklarını alırlardı. Belki de o yıllarda Hazreti Ebu Bekir, Efendimizle Sa’doğulları yaylasında bir iki yıl beraber olmuştu.

Neden olmasın! Sonraki yıllarda aralarında oluşan güçlü arkadaşlık, dostluk ve beraberliklerinin temeli belki de o günlere uzanıyordu.

Çocukluk ve gençlik döneminde, hayatında iki insanın özel yeri vardı. Biri annesi Sahr'ın kızı Ümmü'l-Hayr Selma, diğeri ise Efendimiz^(sav). Anlaşılan şefkatli annesinin kucağında geçirdiği zamanlar kadar, Efendimizle birlikte olduğu saatler de ona son derece sıcak geliyor ve farklı bir keyif veriyordu. Efendimizin herkesten önce onu İslâm'a davet etmesi ve onun da tereddütsüz kabulü, aralarında var olan arkadaşlık ve dostluklarının uzun yıllara dayandığını ve birbirlerini çok iyi tanıdıklarının kanıtı sayılmalı.

Çocuklukları döneminde yaşantıları arasındaki tek fark sadece şuydu belki de. Efendimiz^(sav), çocuk yaşta yetim ve öksüz kalmıştı. Önce dedesi, sonra amcasının evine yerleşmişti. Amcası Mekke'nin büyüğüydü ama varlıklı biri değildi. Aile kalabalıktı. Efendimiz^(sav) bu zor şartlar altında büyüyordu. Amcasına katkıda bulunmak için zaman zaman davar da güder olmuştu.

Hazreti Ebu Bekir ise, varlıklı bir ailede yaşıyordu. Babası hatırı sayılır tüccarlardan. Babası da annesi de yaşıyordu. Bu nedenle onun hayatında sıkıntısı yoktu. Ne yetimliğin acısını tatmıştı ne de çobanlık yapmıştı.

Ancak ortak noktaları çoktu.

İlâhî Himaye

Mekke toplumunda putlara tapmayanların sayısı iki elin parmakları kadar ancak vardı desek mübalağa saymayın. Hazreti Ebu Bekir de Efendimiz^(sav) gibi putlardan nefret ederdi. Gönlünde putlara tapma arzusu hiç olmadı.

Şöyle bir olay anlatılır:

Putlara saygı günüydü. Kâbe'nin etrafı oldukça kalabalıktı. Kalabalığın arasında çocuklar da vardı. Anneleri ya da babaları ellerinden tutmuş ve putları göstererek:

“İşte bunlar putlarımız.” diyorlardı.

Ebu Kuhafe de Abdullah'ını alıp şenliğe getirmişti. Putların karşısında durup:

“İşte bunlar tanrılarımız! Onlara secde eder, onlardan yardım dileriz. Haydi, sen de saygıyla eğil önlerinde, sevgili oğlum!” dedi.

Abdullah, olanca masumiyetiyle gülümsedi.

“Öyle mi baba? Yani bunlar mıdır bize yardım eden? Her ihtiyacımızı da bunlar mı gideriyor?”

“Evet” dedi baba. “Onlara saygı göstermeden, onlara başvurmadan hiçbir iş yapmayız, hiçbir işe başlamayız. Hatta yolculuğa bile çıkmayız.”

“Ne güzel” dedi başını sallayarak.

Sonra bir putun karşısına geçti.

“Ey put” dedi. “Herkeseye yardım ediyor muşsun; bana da yardım etsene!”

Durup babasına baktı. Gözünü ona diktiğini görünce yeniden puta seslendi.

“Açım ben. Haydi, bir şeyler ver de yiyeyim, açlığımı gidereyim!”

Bir süre cevap bekler gibi durdu yine, sonra başını kaldırıp babasının yüzüne yeniden baktı. Babasının yüz rengi az önceden farklıydı. Aldırmadı, puta seslenmeyi sürdürdü:

“Şu an çok da susamışım. Su ver, gider susuzluğumu...”

Yine cevap bekler gibi yaparak babasına masum gözleriyle tekrar baktı. Babasının yüzü tamamen değişmişti.

Yeniden puta döndü. Bu kez sesinde öfke vardı.

“Yahu sen ne biçim tanrısın? Ne sesimi duyabiliyorsun ne de ihtiyacımı karşılayabiliyorsun?”

Sonra da yerden aldığı taşı tepesine kondurup putu kırdı.

Baba Ebu Kuhafe, yerinde donup kalmıştı. Sinirleri gerilmiş, öfke küpüne dönmüştü. Yıllardan beri erkek çocuğu hasretiyle yanıp tutuşmuştu. Ondan önce dünyaya gelen kim bilir kaç erkek çocuğunu kendi elleriyle toprağa vermişti. Ama şu an elini sımsıkı tuttuğu Abdullah'ı

yaşıyordu. Onu büyük bir armağan görüyor ve belli ki üzme istemiyordu. Söylediklerini ve tavrını çocukluğuna verip:

“Söylediklerini duymamış say beni. Bu seferlik affediyorum seni. Umarım bir daha böyle bir davranışını görmem.” demekle yetindi.

Bunları putuna söyleyen başka biri olsaydı herhalde Ebu Kuhafe kılıcını çekip üzerine yürümekte tereddüt göstermezdi.

Hazreti Ebu Bekir, putları o yaşında alaya almış ve bununla şirk inancının mantıksızlığını ortaya koymuştu. İbrahimvarı^(as) bir mantık ve davranıştı bu. Yani sanki içindeki İbrahim'i^(sav) konuşturmuştu. Atası Hazreti İbrahim ile babası ve kavmi arasında geçen diyalogu hatırlayalım.

“Neye tapıyorsunuz?”

“Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz.”

“Peki, yalvardığımızda onlar sizi duyuyorlar mı? Yahut size fayda veya zarar verebiliyorlar mı?”

“Hayır! Ama biz, babalarımızı böyle yapar bulduk.”

“İyi ama ister sizin, ister önceki atalarınızın, neye taptıklarını (biraz olsun) düşündünüz mü? İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi (benim dostumdur). Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur. Beni yediren, içiren O'dur. Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur. Benim canımı alacak, sonra (da) beni diriltecek O'dur. Ve hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat! Babamı da bağışla (ona tevbe ve iman nasip et). Çünkü o sapıklardandır.”¹³

Bu ilahî gerçekleri hatırlatmıştı halkına Hazreti İbrahim.

Hazreti Ebu Bekir de henüz o çocuk yaşında atası İbrahim gibi konuşmuştu. Bu tavrı, gönlünün ta o zamandan “...Hanif olarak (Allah'ın birliğini tanıyarak ve O'na ortak koşmayarak) yüzünü dine çevir”¹⁴ tecellisine erdiğine bir işaretti. Yani o, bir “Hanif” ti ve atası Hazreti İbrahim'in dini üzere yaşıyordu.

Putu kırmakla o, Hazreti İbrahim gibi putperestliği reddettiğini ilan etmişti aslında. İnsanlara zorla kabul ettirilmek istenen yaratılışa

aykırı şirk düşüncesini devirmişti. Putperestliği savunan imtiyazlı sınıfın menfaatlerini ve bu sayede sağladıkları makamı ayakları altına almıştı. Belki de o an kendisinde atası Hazreti İbrahim'in ruhaniyeti tecelli etmiş ve "Burası puthâne değil, atam İbrahim'in tertemiz niyetle bina ettiği kutsal bir mabettir. Kutsallığına yakışır bir konumda olmalıdır." demek istemişti. Kim bilir!

Babasına ve etrafındakilere vermek istediği mesaj buydu. "Düşünün de ders alın!" demişti o yaşında. Oralı bile olmamıştı babası ve bu davranışını bir ders olarak anlamak yerine, putlarına ve inançlarına ağır bir hakaret saymıştı.

Bir daha da putların semtine varmadı zaten. Bir'ini gerçek dost edinmişti. Seviyordu, sayıyordu O'nu. Hep de sevecekti. Henüz çocuk yaşında da sadece O'nu^(sav) yaşayışına örnek almıştı. "Muhammed^(sav), putlara tapmıyorsa ben de tapmam!" diyordu.

Kader defterine "Abdullah" yazılmıştı, kimse farkında değildi bunun. Kalplerine gelen ilhamı da bilemezlerdi, adını Abdullah koymuşlardı. Putlara değil, adına yakışır tarzda Allah'a kul olmak, gücü ve kudreti önünde eğilmeyi tek arzusu.

Dahası vardı.

Halk, içkiye düşkündü. İçkisiz sofralar kurulmazdı. Şehrin ileri gelenleri içinse içki içmek bir meziyetti. Tâif'in bağları ve hurma bahçeleri onlar için birer içki deposuydu adeta. Şaşıracaksınız belki ama sadece içkiye olan düşkünlüklerinden dolayı hayatlarına katacağı huzuru ve saadeti bile bile İslâm'a uzak duranların sayısı o dönemde bir hayli fazlaydı. Etrafınıza bakın, bugün de aynı ruh haliyle hayat süren çok insan görür ve onlardan şunları duyarsınız: "İslâm güzel güzel olmasına da şu içkimize karışmasa! Zinamıza yol verse! Faiz alıp vermemize dokunmasa! Hem şu tesettür, başörtüsü olur mu ama canım bu çağda?" Üstelik onların kimliği belliydi "Müşrik." Laflarını kulaklarınızla duyduklarınızdan birçoğunun kimliğinde ise ne yazık ki "İslâm" yazılıdır.

Geçelim, zamanımızdakileri de gidelim o döneme yeniden ve o dönemden sadece bir örnek vermekle yetinelim, konuya farklı bir pencereden bakmanız için.

Efendimiz^(sav) davasını açıklamıştı. Sesi etrafa yayılmıştı. A'şâ İbn Kays, dönemin sayılı şairlerindendi. Araştırmış, soruşturmuş Efendimiz^(sav) hakkında geniş ve kesin bilgiler edinmişti. Kararını vermiş ve devesine atlayarak yüzünü Mekke'ye çevirmişti. Neşeli ve kararlıydı. Yolda şiirler söylüyordu:

“Karar verdim
Muhammed'in huzuruna varıncaya kadar
Devemin ne yorgunluğuna
Ne de çıplak ayağının incinmesine acımayacağım
Ey Devem! Sen, İbn Hâşim'in (Efendimiz) kapısına
çökünce ancak dinlenirsin
Görürsün o zaman lütfunu da ihsanını da
Muhammed bir peygamberdir, göremediklerinizi görür
Namı, cihana yayılmıştır O'nun
Allah'ın peygamberi Muhammed'dir O
Öğütlerini dinlememek sana yakışmaz.”

Şiir söyleye söyleye Mekke'ye gelmişti şair. Bilinen, tanınan biriydi. Şehrin önemli bir ismi onu evine konuk etti. Şiiri, şairi seven bir toplumu Mekkeliler. Konuk olduğu eve dolmuşlardı. Bir iki şiirini dinledikten sonra sordular.

“Niçin geldin?”

“Muhammed'e varıp iman etmeye!”

Okuduğu şiirlerin ruhlarına verdiği tat ve zevk birden yok olmuştu. Şiir ve şair hayatlarını etkileyen en önemli iki öğeydi. Böylesine güçlü bir şairin imanının, İslâm'a ve Müslümanlara büyük yararlar sağlayacağını adları gibi biliyorlardı. O an düşündükleri tek şey şairi kararından vazgeçirmektir. Ebu Cehil sokuldu yanına önce. Kurnazdı. İnsanoğlunun zaafalarını çok iyi biliyordu. Belli ki cepheyi onlarla vurmak istiyordu.

“İyi ama ey Ebu Basîr!” dedi. “Muhammed'in zinayı yasakladığını biliyor muydun?”